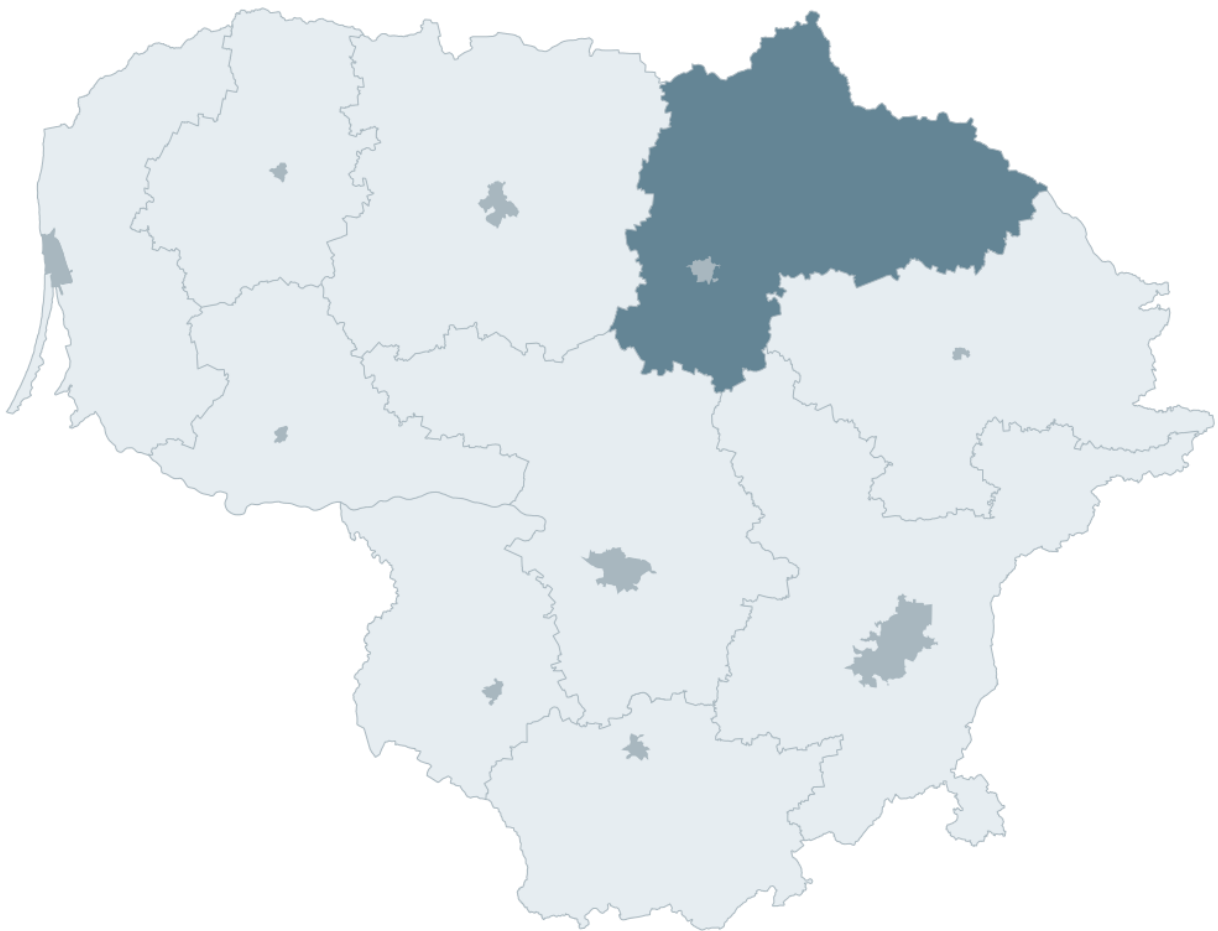

Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje
ir bendruomenėje teikiamų paslaugų

PANEVĖŽIO REGIONO ŽEMĖLAPIS

TURINYS

Sutrumpinimų sąrašas.....	3
Reikalavimai paslaugų plėtrai	4
Žemėlapių rengimas	6
Bendra regiono apžvalga	8
Regione veikiančios socialinės globos įstaigos	8
Darbingo amžiaus asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią statistika regione	9
Socialinių paslaugų teikimo statistika	11
Apgyvendinimo, dienos užimtumo ir laikino atokvėpio poreikis savivaldybėse	12
Inovatyvių paslaugų teikimo poreikis savivaldybėse	13
I-asis žmonių su negalia globos deinstitutionalizacijos etapas	14
II-asis žmonių su negalia globos deinstitutionalizacijos etapas	15
Investicijų į II-ojo etapo infrastruktūrą apibendrinimas	17

SUTRUMPINIMŲ SĄRAŠAS

I-asis etapas – laikotarpis nuo 2014 m. iki 2023 m., kuomet naudojamos Europos Sąjungos ir valstybės biudžeto investicijos į infrastruktūrą ir paslaugų teikimą

II-asis etapas – laikotarpis nuo 2023 m. iki 2029 m., kuomet naudojamos Europos Sąjungos ir valstybės biudžeto investicijos į infrastruktūrą ir paslaugų teikimą

AB – apsaugotas būstas

DI – deinstitucionalizacija

ES – Europos Sąjunga

GGN – grupinio gyvenimo namai

HID – Higienos instituto duomenys

NRD – Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

NVO – nevyriausybinių organizacijų

SADM - Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

SB – savivaldybės biudžetas

SD – socialinės dirbtuvės

SGN – socialinės globos namai

SPN – socialinių paslaugų namai

VB – valstybės biudžetas

VIP – Valstybės investicijų programa

REIKALAVIMAI PASLAUGŲ PLĖTRAI

Strateginis Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų žemėlapis tikslas - parengti žmonių su negalia globos deinstitutionalizacijos strategiją, kurios pagrindu regionuose bus įgyvendinamas tolygus, tvarus ir žmogaus teisėmis grįstas perėjimas nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų.

Žemėlapio pagrindas – savivaldybių identifikuoti žmonių su negalia ir jų artimųjų poreikiai. Poreikių analizei atlikti, savivaldybės, pasitelkdamos vietines psichikos ir (ar) intelekto negalios srityje dirbančias NVO bei seniūnijose dirbančius socialinius darbuotojus, identifikuoja trūkstamų paslaugų poreikius bei apimtis ir jų pagrindu planuoja bendruomeninių paslaugų plėtrą.

Įgyvendinant bendruomeninių paslaugų plėtrą turi būti laikomasi Jungtinių Tautų žmonių su negalia teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo (toliau – Konvencija) nuostatų, ypatingą dėmesį skiriant 19 straipsnio „Savarankiškas gyvenimas ir įtrauktis į bendruomenę“ įgyvendinimui.

19 straipsnis

Gyvenimas savarankiškai ir įtrauktis į bendruomenę

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta visų žmonių su negalia lygias teises gyventi bendruomenėje, lygias galimybes su kitais rinktis ir imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad sudarytų sąlygas žmonėms su negalia visapusiškai įgyvendinti šią teisę ir būti visiškai įtrauktiems į bendruomenę bei dalyvauti joje, taip pat užtikrintų, kad:

- a) žmonės su negalia turėtų galimybę lygiai su kitais asmenimis pasirinkti savo gyvenamąją vietą ir tą vietą, kur jie nori gyventi ir su kuo, ir kad jie neprivalėtų gyventi konkrečioje gyvenamojoje aplinkoje;*
- b) žmonės su negalia turėtų galimybę pasinaudoti įvairiomis namuose, gyvenamojoje vietoje teikiamomis ir kitomis pagalbinėmis bendruomenėje teikiamomis paslaugomis, įskaitant asmeninę pagalbą, būtiną padėti gyventi ir integruotis į bendruomenę ir užkirsti kelią izoliavimui ar atskyrimui nuo bendruomenės;*
- c) žmonėms su negalia lygiai su kitais asmenimis būtų suteikta galimybė naudotis bendruomenei skirtomis bendro naudojimo paslaugomis ir patogumais, kurie turi atitikti jų poreikius.*

Jungtinių Tautų žmonių su negalia teisių konvencija

Konvencijos 19 straipsnio suvokimui ir efektyviam jo nuostatų įgyvendinimui, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komitetas yra parengęs bendrąją pastabą dėl 19 straipsnio, kurios tikslas – padėti Konvencijos šalims įgyvendinti 19 straipsnį ir vykdyti savo įsipareigojimus pagal Konvenciją. Bendroji pastaba yra prieinama NRD tinklalapyje¹. Įgyvendinant bendruomeninių paslaugų plėtrą, privaloma laikytis minėtos bendrosios pastabos nuostatų. Visais atvejais turi būti laikomasi principo, kad visi žmonės su negalia turi lygias teises gyventi savarankiškai ir būti įtraukti į bendruomenę, laisvai priimti sprendimus ir kontroliuoti savo gyvenimą. Šių teisių užtikrinimui būtina didinti informacinį prieinamumą ir pagal negalios ypatumus suteikti informaciją, kuri atitiktų individualius asmens poreikius (pavyzdžiui, naudojant lengvai suprantamą kalbą ar pasitelkiant pagalbos priimančią sprendimus specialistą).

¹ <http://www.ndt.lt/neigaliuju-teisiu-konvencija/>

Lietuvoje bendruomeninių paslaugų plėtra įgyvendinama dvejomis pagrindinėmis kryptimis – kuriant su apgyvendinimu ir užimtumu susijusių paslaugų infrastruktūrą bei diegiant inovatyvias bendruomenines paslaugas, kurios yra nukreiptos į profesionalios pagalbos bendruomenėje teikimą.

Įgyvendinant bendruomeninių paslaugų plėtrą turi būti laikomasi nediskriminavimo ir lygių galimybių principo, t. y., kad visiems asmenims su negalia, nepriklausomai nuo negalios ypatumų, turi būti sudarytos galimybės gyventi bendruomenėje lygiai su kitais bendruomenės nariais ir naudotis visais bendruomenės ištekliais. Pabrėžiama, kad paslaugų prieinamumas turi būti užtikrinamas ir sunkią negalią, sunkų autizmo spektro ar kitą sutrikimą turintiems asmenims ir jų artimiesiems. Asmenys su negalia negali būti segreguojami pagal patiriamą socialinę riziką ar negalios ypatumus. Apgyvendinimo paslaugų plėtra negali būti įgyvendinama kitose socialinių paslaugų įstaigose, socialiniam būstui skirtose patalpose, išskyrus atvejus, kai asmenims reikalingas specialus gyvenamosios aplinkos pritaikymas. Apgyvendinimo paslaugos negali būti plėtojamose buvusiose mokyklose, darželiuose, ligoninėse ir kitose institucinio pobūdžio vietose. Paslaugos negali būti plėtojamose socialinių paslaugų įstaigų teritorijose ar šalia jų.

Paslaugos turi būti plėtojamose tose vietovėse, kuriose išplėtos sveikatos priežiūros, užimtumo, kultūros, socialinės ir kitų sektorių paslaugos, kurios yra būtinos asmens gyvenimui. Jei kažkurio sektoriaus paslaugos savivaldybėje ar konkrečioje bendruomenėje nėra išplėtos, šios paslaugos turi būti pasiekiamos viešuoju transportu.

Infrastruktūros plėtra ir kuriamos paslaugos privalo būti glaudžiai kooperuojamos su „minkštąja“ paslaugos dalimi. Asmenims, atsižvelgiant į individualius poreikius, turi būti užtikrinama asmeninė pagalba. Asmens poreikiai turi būti periodiškai vertinami ir, esant poreikiui, paslaugos turi būti keičiamos suteikiant asmeniui efektyvias ir jo poreikius atitinkančias paslaugas.

Paslaugas teikiančių specialistų kompetencijos privalo būti nuolatos keliamos ir tobulinamos. Turi būti plėtojamose individualaus darbo su klientu kompetencijos. Požiūris turi būti keičiamas nuo medicininio prie žmogaus teisėmis grįsto požiūrio. Kompetencijų kėlimu turi būti atsisakoma „institucinės kultūros“, kuri pasižymi grupine priežiūra, griežta tvarka (režimu), socialiniu nuotoliu ir skirtingo darbuotojų ir klientų statusu.

Į paslaugų planavimą ir jų teikimą privaloma įtraukti vietos nevyriausybines organizacijas, stiprinti jų potencialą, dalintis patirtimi ir visapusiškai įtraukti į planuojamus pokyčius. Būtina savalaikiai užmegzti bendradarbiavimą, atpažinti negalios bendruomenių poreikius, tartis ir planuoti būsimos infrastruktūros paslaugų turinį, t. y. kokiai tikslinei grupei (pagal negalios ypatumus) planuojamos teikti paslaugos, kokia reikalinga specialistų komanda, kokioje apimtyje teikiamos paslaugos. Planuojamos infrastruktūros apimtys, pvz. apsaugoto būsto ar grupinio gyvenimo namų vietų skaičius, turi atitikti individualius asmens poreikius ir pasirinkimo laisvę.

Savivaldybės, plėtodamos su apgyvendinimu ir užimtumu susijusias paslaugas, turi planuoti, kad jos būtų teikiamos tiek šiuo metu bendruomenėje gyvenantiems asmenims, tiek asmenims, kurie apsigyveno SGN. Esant asmens norui ir poreikiui, asmeniui turi būti suteikta teisė ir galimybė persikelti iš stacionarios globos įstaigos į bendruomenę.

ŽEMĖLAPIŲ RENGIMAS

Kiekviena savivaldybė, besirengdama II-ajam žmonių su negalia globos DI etapui rengė individualius Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų žemėlapius (toliau – Žemėlapiai). Žemėlapis buvo sudarytas iš 3 pagrindinių dalių:

(1) esamos situacijos savivaldybėje analizės, kuri apima socialinių paslaugų organizavimo, teikimo ir prieinamumotyrimą; NVO sektoriaus teikiamas paslaugas; apgyvendinimo, užimtumo ir laikino atokvėpio paslaugų poreikį asmenims ir artimiesiems, kurie nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje (t. y. dėl įvairių priežasčių negauna ar nesinaudoja socialinėmis paslaugomis);

(2) investicijų į infrastruktūrą ir žmogiškuosius išteklius analizės, kuri buvo sudaryta iš I-ojo etapo investicijų apžvalgos paslaugų kūrimo prasme ir poreikio naujų paslaugų plėtrai II-ajame DI etape;

(3) viešinimo strategijos, kuria siekiama prisidėti prie nacionalinės viešinimo strategijos kūrimo ir individualių savivaldybių ir vietos bendruomenių viešinimo resursų identifikavimo, siekiant efektyvesnės žmonių su negalia įtraukties į bendruomenės gyvenimą, taip pat sistemingos nuostatų kaitos jų atžvilgiu.

SAVIVALDYBĖS ŽEMĖLAPIS

1

ESAMOS SITUACIJOS SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ:

- Socialinių paslaugų prieinamumas
- NVO sektoriaus teikiamos paslaugos
- Apgyvendinimo, dienos užimtumo ir laikino atokvėpio paslaugų poreikis savivaldybėje

2

INVESTICIJOS Į INFRASTRUKTŪRĄ IR PASLAUGŲ TEIKIMĄ:

- 2014-2020 m. „kietosios“ investicijos
- Identifikuotas „kietųjų“ investicijų poreikis
- 2014-2020 m. „minkštųjų“ investicijų pilotavimas savivaldybėje
- Identifikuotas „minkštųjų“ investicijų poreikis

3

VIEŠINIMO STRATEGIJA:

- Savivaldybės resursų identifikavimas
- Savivaldybės pasiūlymai viešinimo strategijai

1 Pav. Savivaldybės Žemėlapių dalys

Savivaldybių Žemėlapiuose išanalizuota ir pateikta informacija naudojama ir perkeliama į skirtingas priemones, priklausomai nuo finansavimo šaltinių, tačiau kompleksiniam DI planavimui, priemonės turi būti kooperuojamos ir planuojamos neatsiejamai.

- Esamos situacijos savivaldybėje analizė bei investicijos į infrastruktūrą naudojamos bendrame regiono žemėlapyje. Remiantis šiais duomenimis, savivaldybės planuoja investicijų poreikį ir jų apimtį. Atsižvelgdamos į tai, kokių paslaugų savivaldybėse trūksta ir koks yra jų poreikis, savivaldybės paslaugas planuoja taip, kad vietos bendruomenėse būtų užtikrinama paslaugų įvairovė, priklausomai nuo individualių asmenų poreikių. Investicijos į infrastruktūrą planuojamos ir tvirtinamos regionų lygmeniu.

- „Minkštųjų“ investicijų poreikis naudojamas valstybiniu lygiu planuoti II-ojo etapo bendrąsias paslaugas visoms šalies savivaldybėms. Šioje dalyje SADM, įvertinusi visų šalies savivaldybių identifikuotų paslaugų poreikį, vertins dažniausiai pasitaikančias paslaugas, inovacijas ir trūkstamus resursus. Atsižvelgiant į šiuos rezultatus bus planuojamas ir įgyvendinamas naujas projektas. Bus siekiama, kad naujos paslaugos ar sisteminiai sprendimai prisidėtų prie asmenų savarankiškumo ugdymo ir palaikymo, institucinės globos prevencijos, vietos NVO stiprinimo, tarpinstitucinio bendradarbiavimo.
- Informacija pateikta viešinimo temai bus naudojama viešinimo strategijos rengimui ir viešinimo priemonių planavimui. Atsižvelgiant į visuomenės nuostatų tyrimų rezultatus ir į bendruomenių pasipriešinimą žmonių su negalia kaimynystei, bus siekiama sistemingai ir nuosekliai keisti visuomenės nuostatas, apimant tiek nacionalines viešinimo priemones, tiek priemones, kurios būtų nukreiptos į pokyčius, liečiančias konkrečią bendruomenę.

2 pav. Savivaldybių Žemėlapiuose pateiktos analizės naudojimo kryptys.

BENDRA REGIONO APŽVALGA

Panevėžio regioną sudaro 6 savivaldybės: Biržų r., Kupiškio r., Panevėžio m., Panevėžio r., Pasvalio r. ir Rokiškio r.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2021 m. Panevėžio regione gyveno 205986 nuolatiniai gyventojai, iš kurių 60 proc. gyveno mieste ir 40 proc. – kaimo vietovėse.

Nuolatinių gyventojų skaičius Panevėžio regione vaizduojamas 1-oje lentelėje.

1 lentelė. Nuolatinių gyventojų skaičius Panevėžio regione.

<i>Savivaldybė</i>	Mieste ir kaime	Mieste		Kaime	
	<i>Skaičius</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>
Biržų r. sav.	22008	10698	49 proc.	11310	51 proc.
Kupiškio r. sav.	15937	6647	42 proc.	9290	58 proc.
Panevėžio m. sav.	83770	83770	100 proc.	-	0 proc.
Panevėžio r. sav.	35020	1289	4 proc.	33731	96 proc.
Pasvalio r. sav.	22054	7240	33 proc.	14814	67 proc.
Rokiškio r. sav.	27197	12951	48 proc.	14245	52 proc.

REGIONE VEIKIANČIOS SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGOS

Panevėžio regione šiuo metu veikia 5 socialinės globos įstaigos, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina SADM: Kupiškio, Jotainių, Lavėnų, Skemų SGN ir A. Bandzos SPN.

2 lentelė. Panevėžio regione veikiančios socialinės globos įstaigos, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina SADM, gyventojų statistika.

<i>Savivaldybė</i>	<i>SGN pavadinimas</i>	<i>Gyventojų sk.</i>	<i>Darbingo amžiaus asmenų sk.</i>		<i>Senyvo amžiaus asmenų sk.</i>	
		<i>Bendras</i>	<i>Iš viso:</i>	<i>Asmenys, kuriems nustatyti specialieji nuolatinės slaugos poreikiai</i>	<i>Iš viso:</i>	<i>Asmenys, kuriems nustatyti specialieji nuolatinės slaugos poreikiai</i>
<i>Kupiškio r.</i>	<i>Kupiškio</i>	<i>146</i>	78	22	68	27
<i>Panevėžio m.</i>	<i>Algimanto Bandzos</i>	62	0	0	62	41
<i>Panevėžio r.</i>	<i>Jotainių</i>	172	95	15	77	34
<i>Pasvalio r.</i>	<i>Lavėnų</i>	88	39	11	49	18
<i>Rokiškio r.</i>	<i>Skemų</i>	320	218	37	102	28
<i>IŠ VISO:</i>		788	430	85	358	148

Apibendrinant Panevėžio regione veikiančių SGN situaciją (žr. lentelę Nr. 2), 2021 m. pabaigoje šiose įstaigose gyveno 55 proc. darbingo amžiaus asmenų su negalia (430 asmenys). 19 proc. šių

asmenų (83) buvo nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis. 45 proc. įstaigų gyventojų buvo senyvo amžiaus asmenys, iš kurių – 41 proc. nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis.

Jotainių SGN, įvertinę darbingo amžiaus gyventojų individualius poreikius, nustatė, kad 82 asmenims yra reikalinga specializuota socialinė globa ir slauga, 13 – apgyvendinimas GGN.

Kupiškio SGN, įvertinę darbingo amžiaus gyventojų individualius poreikius, nustatė, kad 58 asmenims yra reikalinga specializuota socialinė globa ir slauga, 20 – apgyvendinimas GGN.

Lavėnų SGN, įvertinę darbingo amžiaus gyventojų individualius poreikius, nustatė, kad 14 asmenų yra reikalinga specializuota socialinė globa ir slauga, 24 – apgyvendinimas GGN, 1 – apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose.

Skemų SGN, įvertinę darbingo amžiaus gyventojų individualius poreikius, nustatė, kad 153 asmenims yra reikalinga specializuota socialinė globa ir slauga, 47 – apgyvendinimas GGN, 8 – apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose, 7 – apgyvendinimas AB, 3 – apgyvendinimas bendruomenėje (savo turimose būstuose).

Bandzos SPN, įvertinę darbingo amžiaus gyventojų individualius poreikius, nustatė, kad 4 asmenims yra reikalinga specializuota socialinė globa ir slauga.

DARBINGO AMŽIAUS ASMENŲ, TURINČIŲ INTELEKTO IR (AR) PSICHIKOS NEGALIĄ, STATISTIKA REGIONE

Siekiant statistiškai apskaičiuoti kiekvienoje savivaldybėje gyvenančius darbingo amžiaus intelekto ir (ar) psichikos negalią turinčius asmenis, remiamasi HID duomenimis, kurie preliminarai leidžia įvertinti kiek kiekvienoje savivaldybėje gyvena tikslinės grupės asmenų. Svarbu pažymėti, kad iš HID statistikoje pateiktų duomenų yra atimami SGN gyvenantys asmenys, todėl tai leidžia apytiksliai įvertinti, kiek kiekvienoje savivaldybėje (bendruomenėje) gyvena tikslinės grupės asmenų. Tai, savo ruožtu, leidžia apskaičiuoti kiek tikslinės grupės asmenų naudojami socialinėmis paslaugomis.

Biržų rajono savivaldybė

Remiantis Higienos instituto duomenimis, Biržų rajono savivaldybėje registruoti 134 asmenys, kuriems priskirta diagnozė F20-F29, dėl kurios dažniausiai yra nustatoma psichikos negalia. 79 asmenims priskirta diagnozė F70-F79, dėl kurios dažniausiai nustatoma intelekto negalia. Susumuojant šiuos du skaičius, asmenų, turinčių psichikos ir (ar) intelekto negalią Biržų rajono savivaldybėje registruota 213.

Kupiškio rajono savivaldybė

Remiantis Higienos instituto duomenimis, Kupiškio rajono savivaldybėje registruoti 144 asmenys, kuriems priskirta diagnozė F20-F29, dėl kurios dažniausiai yra nustatoma psichikos negalia. 114 asmenims priskirta diagnozė F70-F79, dėl kurios dažniausiai nustatoma intelekto negalia. Susumuojant šiuos du skaičius, asmenų, turinčių psichikos ir (ar) intelekto negalią Kupiškio rajono savivaldybėje registruota 258. Iš šio skaičiaus atėmus Kupiškio rajono savivaldybėje veikiančių socialinės globos namų darbingo amžiaus gyventojus (Kupiškio SGN - 78), gaunama, kad Kupiškio rajono savivaldybėje gyvena apie 180 tikslinės grupės asmenų.

Panevėžio miesto savivaldybė

Remiantis Higienos instituto duomenimis, Panevėžio miesto savivaldybėje registruoti 627 asmenų, kuriems priskirta diagnozė F20-F29, dėl kurios dažniausiai yra nustatoma psichikos negalia. 288

asmenims priskirta diagnozė F70-F79, dėl kurios dažniausiai nustatoma intelekto negalia. Susumuojant šiuos du skaičius, asmenų, turinčių psichikos ir (ar) intelekto negalią Panevėžio m. savivaldybėje registruota 915.

Panevėžio rajono savivaldybė

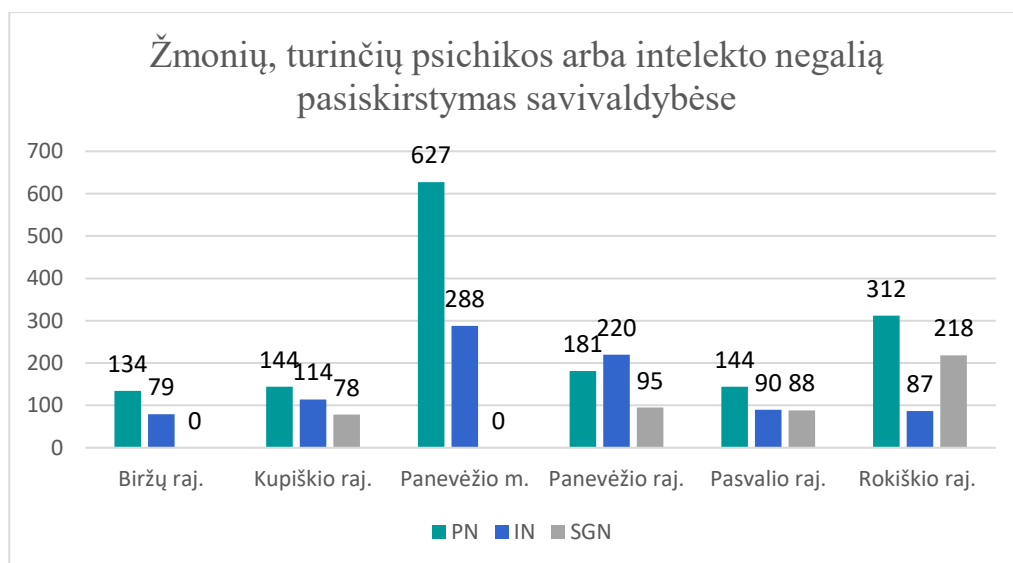
Remiantis Higienos instituto duomenimis, Panevėžio rajono savivaldybėje registruoti 181 asmuo, kuriems priskirta diagnozė F20-F29, dėl kurios dažniausiai yra nustatoma psichikos negalia. 220 asmenims priskirta diagnozė F70-F79, dėl kurios dažniausiai nustatoma intelekto negalia. Susumuojant šiuos du skaičius, asmenų, turinčių psichikos ir (ar) intelekto negalią Panevėžio raj. savivaldybėje registruota 401. Iš šio skaičiaus atėmus Panevėžio raj. savivaldybėje veikiančių socialinės globos namų darbingo amžiaus gyventojus (Jotainių SGN - 95) gaunama, kad Panevėžio m. savivaldybėje gyvena apie 306 tikslinės grupės asmenys.

Pasvalio rajono savivaldybė

Remiantis Higienos instituto duomenimis, Pasvalio rajono savivaldybėje registruoti 144 asmenys, kuriems priskirta diagnozė F20-F29, dėl kurios dažniausiai yra nustatoma psichikos negalia. 90 asmenų priskirta diagnozė F70-F79, dėl kurios dažniausiai nustatoma intelekto negalia. Susumuojant šiuos du skaičius, asmenų, turinčių psichikos ir (ar) intelekto negalią Pasvalio rajono savivaldybėje registruota 234. Iš šio skaičiaus atėmus Pasvalio r. savivaldybėje veikiančių socialinės globos namų darbingo amžiaus gyventojus (Lavėnų SGN - 88) gaunama, kad Pasvalio r. savivaldybėje gyvena apie 146 tikslinės grupės asmenys.

Rokiškio rajono savivaldybė

Remiantis Higienos instituto duomenimis, Rokiškio rajono savivaldybėje registruoti 312 asmenys, kuriems priskirta diagnozė F20-F29, dėl kurios dažniausiai yra nustatoma psichikos negalia. 87 asmenims priskirta diagnozė F70-F79, dėl kurios dažniausiai nustatoma intelekto negalia. Susumuojant šiuos du skaičius, asmenų, turinčių psichikos ir (ar) intelekto negalią Rokiškio rajono savivaldybėje registruota 399. Iš šio skaičiaus atėmus Rokiškio rajono savivaldybėje veikiančių socialinės globos namų darbingo amžiaus gyventojus (Skemų SGN - 218) gaunama, kad Rokiškio rajono savivaldybėje gyvena apie 181 tikslinės grupės asmuo.

PN – psichikos negalia; IN – intelekto negalia; SGN – Savivaldybėje veikiančių socialinės globos įstaigų gyventojai

3 pav. Žmonių, turinčių psichikos arba intelekto negalią pasiskirstymas savivaldybėse.

SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO STATISTIKA

Siekiant identifikuoti asmenis, turinčius psichikos ir (ar) intelekto negalią bei jų artimuosius kaip atskirą socialinių paslaugų gavėjų grupę, savivaldybės analizavo Socialinių paslaugų kataloge reglamentuotų paslaugų teikimo mastus, t. y. tyrė kiek tam tikros paslaugos gavėjų tarpe yra tikslinės grupės asmenų (žr. lentelę Nr. 3). Žemiau pateiktoje lentelėje apytiksliai vaizduojama minėta paslaugos gavėjų grupė, kuri lyginama su HID, t. y. atskleidžiama bendra paslaugų teikimo tendencija nuo savivaldybės gyvenančių bendro asmenų su psichikos ir (ar) intelekto negalia skaičiaus.

3 lentelė. Socialinių paslaugų teikimo statistika intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims.

	Biržų raj.		Kupiškio raj.		Panevėžio m.		Panevėžio raj.		Pasvalio raj.		Rokiškio raj.	
I. SOCIALINĖS PRIEŽIŪROS PASLAUGOS												
Paslaugos pavadinimas		HID 213		HID 180		HID 915		HID 306		HID 146		HID 181
Pagalba į namus	5	2,3%	7	3,9%	3	0,3%	-		4	2,7%	23	12,7 %
Socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimas	42	19,7 %	8	4,4%	130	14,2 %	-		38 vaik.	26%	19	10,5 %
Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	4	1,9%	1	0,5%	2	0,2%	-		-		3	1,7%
Psichosocialinė pagalba	ND		8	4,4%	15	1,6%	-		26	17,8 %	2	1,1%
Laikinas atokvėpis	-		1	0,5%	15	1,6%	-		-		0	
Apgyvendinimas apsaugotame būste	-		-		-		-		-			
Vaikų dienos socialinė priežiūra	6		-		5		-		9 v. krizių padal.		8	
II. SOCIALINĖS GLOBOS PASLAUGOS												
Dienos socialinė globa	26		9		136		9		24		33	
asmens namuose	1	3,8	1	1,1	0	0	0	0	0	0	21	63,6
institucijoje	25	96,2	8	88,9	136	100	9	100	24	100	12	36,4
Trumpalaikė socialinė globa	2		5		2		1		17		19	
Ilgalaikė soc. globa (Pan.r.+ kt.r.)	39 (33+6)		32 (22+10)		102 (49+53)		62 (30+32)		46 (34+12)		67 (58+9)	
Laikinas atokvėpis	3		4		-		2		14		1	

ND – nėra duomenų

Socialinių paslaugų prieinamumo analizė atskleidė, kad intelekto ir (ar) psichikos negalią turintys asmenys menkai naudojasi socialinėmis paslaugomis. Lyginant socialinės priežiūros ir socialinės globos paslaugas, socialinės priežiūros paslaugos teikiamos didesne apimtimi. Vertinant socialinės priežiūros paslaugų įvairovę, daugiausia regiono savivaldybėse organizuojama ir teikiama socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslauga. Lyginant kiekvienoje savivaldybėje teikiamų paslaugų kiekį (ne unikalių gavėjų sk.), socialinės priežiūros ir socialinės globos paslaugos pasiskirstytu tokiu santykiu (vaikų dienos socialinė priežiūra netraukiama dėl amžiaus grupės) (žr. lentelę Nr. 4).

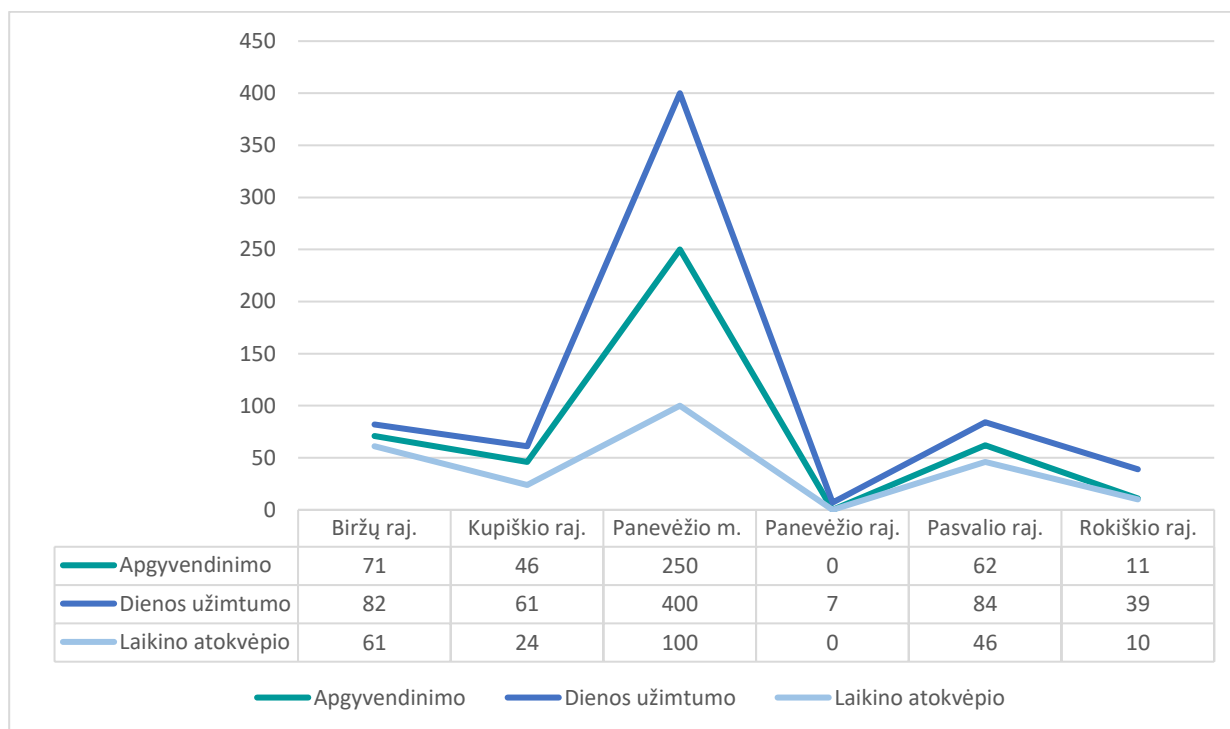
4 lentelė. Socialinės priežiūros ir socialinės globos paslaugų santykis.

Savivaldybė	Socialinės priežiūros paslaugos (gavėjų sk.)	Socialinės globos paslaugos (gavėjų sk.)
Biržų r. sav.	51	70
Kupiškio r. sav.	25	50
Panevėžio m. sav.	165	240
Panevėžio r. sav.	0	74
Pasvalio r. sav.	30	101
Rokiškio r. sav.	47	120

APGYVENDINIMO, DIENOS UŽIMTUMO IR LAIKINO ATOKVĖPIO POREIKIS SAVIVALDYBĖSE

Panevėžio regiono savivaldybės, rengdamos individualius savivaldybių Žemėlapius, siekė identifikuoti jų savivaldybėse gyvenančių asmenų, kurie šiuo metu nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje poreikius. Poreikiai buvo identifikuoti trimis pagrindiniais pjūviais – apgyvendinimo, užimtumo ir laikino atokvėpio paslaugų. Kiekviena individuali savivaldybė pasirinko skirtingas strategijas dėl šios informacijos gavimo. Dažniausiai savivaldybėse, per seniūnijų socialinius darbuotojus, buvo atliktos gyventojų apklausos.

Atkreiptinas dėmesys, kad šiuos duomenis reikia vertinti kaip bendrąją statistiką, todėl, kad rezultatai atskleidžia tik paslaugų teikimo, nukreipto į apgyvendinimą, užimtumą ir artimųjų poilsį, kryptis. Individualių poreikių užtikrinimui būtinas kiekvieno individualaus asmens (šeimos) paslaugų poreikio vertinimas ir individualaus pagalbos plano sudarymas.

4 Pav. Apgyvendinimo, dienos užimtumo ir laikino atokvėpio paslaugų poreikis bendruomenėje gyvenantiems asmenim (artimiesiems)

Apibendrinus savivaldybių analizę, Panevėžio regiono bendruomenėse šiuo metu gyvena mažiausiai 1113 asmenų, kurie nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje, tačiau jiems yra reikalingos socialinės paslaugos (apgyvendinimo bei dienos užimtumo). Mažiausiai 241 šeima yra reikalingos laikino atokvėpio paslaugos. Neišsprendus šių problemų ir laiku nesuteikus individualių paslaugų, ateityje šiai daliai asmenų atsiras ilgalaikės globos poreikis, todėl Panevėžio regione būtina plėsti ne tik alternatyvias ir prevencines institucinei globai paslaugas, tačiau ir skatinti jų informacinį prieinamumą, plėtoti atvejo vadybą, skatinti socialinio darbo plėtrą, kad būtų suteikta savalaikė pagalba ir ugdomas asmenų bei jų artimųjų savarankiškas gyvenimas ir didinama įtrauktis į bendruomenę.

INOVATYVIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO POREIKIS SAVIVALDYBĖSE

Inovatyvios paslaugos šio Žemėlapiu rėmuose suvokiamos kaip paslaugos, kurios nėra reglamentuotos ir kurioms reikia „minkštųjų“ investicijų, daugiausia investicijų į žmogiškuosius resursus.

Pirminiame kiekvienos savivaldybės žemėlapiu rengimo procese savivaldybių buvo prašoma identifikuoti inovatyvių „minkštųjų“ paslaugų poreikį, kuris plačiau aprašomas kiekvienos savivaldybės žemėlapyje. Į šią dalį neįtraukti savivaldybių siūlymai, kurie susiję su infrastruktūros pritaikymu ar specialios įrangos įsigijimu.

Dažniausiai Panevėžio regiono savivaldybės įvardijo atvejo vadybos paslaugų poreikį, kurios tikslas - koordinuotos ir kompleksinės pagalbos teikimas asmeniui (šeimai) pagal jo individualius poreikius. Atvejo vadybos proceso metu asmenims būtų teikiama tarpsektorinė pagalba (socialinių, sveikatos priežiūros, užimtumo paslaugų koordinavimas ir teikimas), informacijos suteikimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, pagalba užmezgant ir palaikant socialinius ryšius, kitų individualių asmens problemų sprendimas.

Savivaldybės taip pat identifikavo poreikį teikti ir išbandyti paslaugas, kurios šiuo metu yra teikiamos projekte „Nuo globos link galimybių: bendruomeninių paslaugų plėtra“ (pagalba priimant sprendimus, socialinės dirbtuvės, įdarbinimas su pagalba, apgyvendinimas apsaugotame būste)

Žemiau lentelėje (Nr. 5) pateikiami apibendrinti savivaldybių siūlymai.

5 lentelė. Inovatyvių paslaugų poreikiai.

Paslaugos poreikis savivaldybėse	Biržų raj.	Kupiškio raj.	Panevėžio m.	Panevėžio raj.	Pasvalio raj.	Rokiškio raj.
Atvejo vadyba		+	+	+		+
Asmeninis asistentas	+			+		
Apgyvendinimas su parama			+	+		
Pagalba priimant sprendimus	+	+	+	+	+	
Įdarbinimas su pagalba			+		+	
Socialinės dirbtuvės			+			
Kompleksinė pagalba specialistų komanda (šeimai ir asmeniui)	+	+	+		+	+
Laikinas atokvėpis	+	+	+		+	+
Pagalbos linijos „vieno migtuko“ koordinavimas			+			

Socialinių paslaugų teikimo statistika atskleidžia, kad asmenys, turintys intelekto ir (ar) psichikos negalią mažai naudojami bendruomenėje teikiamomis socialinėmis paslaugomis, t. y. Žemėlapiu tikslinė grupė sudaro mažą paslaugos gavėjų dalį. Tuo tarpu beveik visos savivaldybės identifikuoja šią tikslinę grupę per apgyvendinimo ir užimtumo bei laikino atokvėpio paslaugų poreikį. Galima daryti prielaidą, kad didžioji dauguma šių asmenų gyvena namuose su savo artimaisiais ir nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje – nėra ugdomi šių asmenų savarankiško gyvenimo įgūdžiai dėl ko asmenys mažai įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, kitas gyvenimui svarbias sritis – užimtumą, sveikatos sritį, kultūrinį gyvenimą ir kt. Tuo tarpu artimieji, nuolatos prižiūrėdami negalią turinčius asmenis, negali ar pilnai negali dalyvauti darbo rinkoje, susiduria su kitais psichologiniais, darbo ir šeimos išipareigojimų derinimo iššūkiais. Šių asmenų įtraukimui į savarankišką ir bendruomenės gyvenimą yra būtina užtikrinti informacinį prieinamumą, t. y. suteikti visą reikiamą informaciją apie socialines ir kitas paslaugas, palydėti asmenį (šeimą) socialinių paslaugų ir kituose sektorių teikiamų paslaugų sistemoje. Individualių asmens poreikių užtikrinimui būtina diegti atvejo vadybos mechanizmą, suteikiant pagalbą, palydėjimą ir atstovavimą užtikrinant asmens norus ir poreikius tarpinstitucinėje erdvėje.

Siekiant užtikrinti paslaugų plėtros procesą būtina stiprinti tikslinę grupę dirbančias nevyriausybines organizacijas, socialinių paslaugų įstaigas, pritraukti, apmokyti ir įgalinti veikti naujus socialinių paslaugų teikėjus. Būtina diegti žmogaus teisėmis grįstą požiūrį, juo paremtus darbo metodus.

I-ASIS ŽMONIŲ SU NEGALIA GLOBOS DEINSTITUCIONALIZACIJOS ETAPAS

I-asis žmonių su negalia globos DI etapas apima 2014-2023 m. laikotarpio investicijas į infrastruktūrą ir paslaugų teikimą („kietosios“ ir „minkštosios“ investicijos). „Minkštosios“ investicijos apima du projektus:

- 1) Tvaraus perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų sistemos sąlygų sukūrimas Lietuvoje Nr. 08.4.1-ESFA-V-405-01-0001 (toliau – Sąlygų sukūrimas).
- 2) Nuo globos link galimybių: bendruomeninių paslaugų plėtra Nr. 08.4.1.-ESFA-V-405-03-0001.

Panevėžio regionas nedalyvavo I-ame žmonių su negalia globos deinstitutionalizacijos etape.

II-ASIS ŽMONIŲ SU NEGALIA GLOBOS DEINSTITUCIONALIZACIJOS ETAPAS

Apsaugoto būsto plėtra

Biržų rajono savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad apsaugoto būsto paslaugai plėtoti reikia įsigyti 4 butus ir sukurti 10-12 paslaugos teikimo vietų. SADM pasiūlė savivaldybei įsigyti dar vieną papildomą AB, iš viso sukuriant 10 vietų. Biržų rajono savivaldybė, įvertinusi SADM pasiūlymą, nusprendė II-ajame etape steigti 5 AB ir sukurti 10 paslaugos teikimo vietų.

Kupiškio rajono savivaldybė Žemėlapyje nurodė poreikį steigti 1 AB, kuriame gyventų 4 asmenys. SADM savivaldybei pasiūlė plėsti paslaugos prieinamumą savivaldybėje papildomai steigiant 2 AB ir sukurti papildomas 2 paslaugų teikimo vietas. Atsižvelgus į tai, kad apgyvendinimo AB poreikis šiuo metu nustatytas 4 asmenims, galutiniu savivaldybės sprendimu, savivaldybėje bus steigiami 2 AB ir sukurtos 4 vietos paslaugoms teikti.

Panevėžio miesto savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad AB plėtra bus įgyvendinama savivaldybėje įsigyjant 10 AB, kuriuose bus apgyvendinami 20 asmenų. SADM pasiūlė savivaldybei įsteigti papildomai 2 apsaugotus būstus, ir sukurti papildomas 4 vietas paslaugų teikimui. Savivaldybė pritarė SADM siūlymui steigti 12 apsaugotų būstų, sukuriant 24 vietas paslaugų teikimui.

Panevėžio raj. savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad AB plėtrą įgyvendins įsigydama 1 AB, kuriame gyvens iki 4 asmenų. SADM pasiūlė savivaldybei papildomai steigti 4 AB, bet, kad viename apsaugotame būste būtų ne daugiau 2 vietų, galutinai būtų 5 AB, 10 vietų. Panevėžio raj. savivaldybė priėmė sprendimą steigti 3 apsaugotus būstus, sukuriant 6 vietas paslaugų teikimui.

Pasvalio raj. savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad AB plėtrą įgyvendins įsigydama 3 AB, kuriuose bus apgyvendinti 6 asmenys. SADM savivaldybei pasiūlė didinti AB objektų ir vietų skaičių, steigiant 4 AB ir sukuriant 8 vietas. Savivaldybė, įvertinusi SADM pasiūlymą, priėmė sprendimą steigti 4 apsaugotus būstus sukuriant 8 vietas paslaugų teikimui.

Rokiškio raj. savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad AB plėtra bus įgyvendinama savivaldybėje įsigyjant 3 AB, kuriuose bus apgyvendinami 6 asmenys. SADM pasiūlė savivaldybei įsteigti papildomai 1 AB ir sukurti papildomas 2 vietas paslaugų teikimui. Galutiniu savivaldybės sprendimu, bus steigiami 3 AB, sukuriant 6 vietas paslaugų teikimui.

7 lentelė. Savivaldybių ir SADM siūlymai dėl AB plėtros.

Nr.	Savivaldybė, įstaiga	I etapas	II etapas (poreikis Žemėlapyje)	SADM siūlymas	Rezultatai, jei SADM siūlymams būtų pritarta		Savivaldybių galutiniai sprendimai	
					AB skaičius	Vietų skaičius	AB skaičius	Vietų skaičius
1.	Biržų r.	0	4	+1	5	10	5	10
2.	Kupiškio r.	0	1	+2	3	6	2	4
3.	Panevėžio m.	0	10	+2	12	24	12	24
4.	Panevėžio r.	0	1	+4	5	10	3	6
5.	Pasvalio r.	0	3	+1	4	8	4	8
6.	Rokiškio r.	0	3	+1	4	8	3	6
Iš viso:		0	22	+11	33	66	29	58

Savivaldybių poreikių analizė ir sprendimai

Grupinio gyvenimo namų plėtra

Biržų rajono savivaldybė Žemėlapyje identifikavo poreikį 2 GGN steigimui, kuriuose bus apgyvendinama 20 paslaugos gavėjų.

Kupiškio rajono savivaldybė identifikavo poreikį savivaldybėje steigti 2 GGN, kuriuose bus apgyvendinama iki 20 asmenų.

Panevėžio miesto savivaldybėje 2022 m. veikė 1 SADM GGN, įsteigti Jotainių SGN. Panevėžio miesto savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad reikalingi vieni GGN 10 asmenims. Papildomai savivaldybė mato poreikį įkurti 3 savarankiško gyvenimo namus (18-ai asmenų). SADM pasiūlė vietoj savarankiškų gyvenimo namų steigti 2 GGN. Panevėžio miesto savivaldybė, įvertinusi SADM siūlymą ir dabartinį paslaugų poreikį, priėmė sprendimą II-ajame etape steigti 3 GGN.

Panevėžio rajono savivaldybėje 2022 m. veikė 1 GGN, įsteigti Lavėnų SGN. Panevėžio rajono savivaldybė Žemėlapyje nurodė poreikį įkurti 1 savarankiško gyvenimo namus ir 2 grupinio gyvenimo namus. SADM pasiūlė steigti tik 2 GGN. Savivaldybės sprendimu, II-ajame etape bus steigiami 1 savarankiško gyvenimo namai (10 asmenų) ir 2 GGN (20 asmenų).

Pasvalio rajono savivaldybė pirminiame Žemėlapyje nurodė poreikį 1 savarankiško gyvenimo namams (iki 10 vietų) ir 1 GGN. SADM pasiūlė SGN keisti į GGN ir steigti 2 GGN, sukuriant 20 vietų. Galutiniu savivaldybės sprendimu, savivaldybėje bus steigiami 2 GGN.

Rokiškio savivaldybėje 2022 m. veikė 2 SADM GGN, įsteigti Skemų SGN. Rokiškio rajono savivaldybė Žemėlapyje nurodė poreikį įkurti 1 GGN – 10 asmenų.

8 lentelė. Savivaldybių ir SADM siūlymai dėl GGN plėtos.

Nr.	Savivaldybė	I etapas	II etapas (poreikis Žemėlapyje)	SADM siūlymas	Rezultatai, jei SADM siūlymams būtų pritarta		Savivaldybių galutiniai sprendimai	
					GGN skaičius	Vietų skaičius	GGN skaičius	Vietų skaičius
1.	Biržų r.	0	2		2	20	2	20
2.	Kupiškio r.	0	2		2	20	2	20
3.	Panevėžio m.	1	4(1GGN,3SGN)	-1 ir SGN keisti į GGN	3	30	3	30
4.	Panevėžio r.	1	3(1SGN, 2GGN)	-1 SGN	2	20	3(1SGN, 1GGN)	30
5.	Pasvalio r.	0	2 (1SGN, 1GGN)	SGN keisti į GGN	2	20	2	20
6.	Rokiškio r.	2	1		1	10	1	10
Iš viso:		4	14		12	120	13	130

Specializuoti socialinės globos ir slaugos namai

Planuojama, kad ilgainiui specializuotos socialinės globos ir slaugos paslaugos suaugusiems asmenims, turintiems psichikos ir intelekto negalią bus teikiamos Kupiškio, Jotainių ir Skemų SGN. Kiekvienoje įstaigoje paslaugos bus teikiamos 40-iai asmenų.

Su užimtumu susijusios paslaugos

Biržų rajono savivaldybė Žemėlapyje nurodė poreikį steigti 1 SD, kuriose paslaugas gautų iki 13 asmenų.

Kupiškio rajono savivaldybė identifikavo poreikį steigti 20 vietų DU centrą. Prie DU centro savivaldybė planuoja įkurti 10 vietų SD. Taip pat savivaldybė nurodė transporto poreikį. 2024 m. kovo mėn. savivaldybė pateikė prašymą, planuojamą DU vietų skaičių sumažinti iki 10 vietų, o SD vietų skaičių – iki 5. 2025 m. kovo mėn. savivaldybės pateikė prašymą pakeisti Žemėlapyje esančią informaciją apie su užimtumu susijusias paslaugas, nurodant, kad savivaldybė įkurs 15 vietų dienos užimtumo centrą, atsisakydama socialinių dirbtuvių veiklos, taip pat įsigis transportą tikslinės grupės poreikiams. SADM šiam prašymui pritaria, tačiau palieka galimybę nekeičiant Žemėlapiu, pasikeitus paslaugų plėtros prioritetams, naujai sukurtoje infrastruktūroje steigti socialines dirbtuves.

Panevėžio miesto savivaldybė Žemėlapyje nurodė, kad reikalingi 2 DU centrai kartu su SD (80 darbingo amžiaus asmenų). SADM pasiūlė mažinti vietų skaičių kiekvienoje iš paslaugų steigiant 2 SD, kuriose iš viso paslaugas gautų 20 asmenų ir tuo pačiu 2 DU centrus, kuriuose paslaugas gautų iki 30 asmenų. Savivaldybės sprendimu, bus steigiamos dvi socialinės dirbtuvės, kuriose paslaugas gaus 20 asmenų. Dienos užimtumo paslaugos bus užtikrinamos Jaunuolių dienos centre.

Panevėžio rajono savivaldybė Žemėlapyje nenurodė SD poreikio. SADM pasiūlė steigti vienas 10-15 vietų SD. Savivaldybė šiam pasiūlymui pritarė.

Pasvalio rajono savivaldybė Žemėlapyje identifikavo poreikį 2 SD steigimui, kurių veikloje dalyvautų 20 asmenų.

Rokiškio rajono savivaldybė Žemėlapyje identifikavo poreikį steigti 1 SD, kuriose paslaugas gautų 15 asmenys.

INVESTICIJŲ Į II-OJO ETAPŲ INFRASTRUKTŪRĄ APIBENDRINIMAS

Žemiau pateiktoje lentelėje (Nr. 9) pateikiamas investicijų į infrastruktūrą apibendrinimas, pagal kiekvieną savivaldybę nurodant paslaugos tipą, objektų skaičių bei sukuriamų vietų skaičių.

9 lentelė. Savivaldybių sprendimai dėl investicijų į infrastruktūrą.

	Sav. Paslauga	Biržų raj.		Kupiškio raj.		Panevėžio m.		Panevėžio raj.		Pasvalio raj.		Rokiškio raj.		Iš viso:	
		Obj. sk.	vietos	Obj. sk.	vietos	Obj. sk.	vietos	Obj. sk.	vietos	Obj. sk.	vietos	Obj. sk.	vietos	Obj. sk.	Vietų sk.
1	Apsaugotas būstas	5	10	2	4	12	24	3	6	4	8	3	6	29	58
2	Grupinio gyvenimo namai	2	20	2	20	3	30	3 (iš jų 1 SGN)	30	2	20	1	10	13	130
3	Dienos užimtumo centras/ socialinės dirbtuvės	1	13	1	15	2	20	1	15	2	20	1	15	8	98

Igyvendinus savivaldybių suplanuotus rodiklius, iš viso Panevėžio regione bus sukurtos 188 su apgyvendinimu susijusios vietos: 120 vietų GGN, 58–AB, 10 – savarankiško gyvenimo namuose. Apgyvendinimo apsaugotame būste paslaugų poreikis papildomai gali būti tenkinamas nuomojant būstus vietos bendruomenėse.

Pasiekus suplanuotus DI rodiklius, Panevėžio regione bus sukurta 98 vietos užimtumo paslaugoms organizuoti ir teikti.

Specializuotos socialinės globos ir slaugos paslaugos bus teikiamos Kupiškio, Jotainių ir Skemų SGN, kur paslaugos bus teikiamos po 40 asmenų su negalia kiekvienoje įstaigoje.

REGIONINĮ ŽEMĖLAPIŲ PARENGĖ IR APIBENDRINO SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA, ATSIŽVELGDAMA Į INDIVIDUALIUOSE SAVIVALDYBIŲ ŽEMĖLAPIUOSE ATLIKTĄ ANALIZĘ, PATEIKTĄ INFORMACIJĄ, IDENTIFIKUOTUS POREIKIUS BEI SAVIVALDYBIŲ SPRENDIMUS.